

Environmentálne motívy na platidlách

Mnohé štáty zobrazovali a zobrazujú prírodné a iné environmentálne motívy, ktoré ich charakterizujú, na svojich platidlách – minciach i papierových bankovkách. Vzniká tak súlad ekologických, kultúrnych/výtvarných a monetárnych hodnôt, ktorý sa však často v realite stráca. Z európskych štátov napríklad v severnom FÍNSKU na minci z roku 1995 v hodnote 10 penniä zobrazili konvalinku voňavú (*Convallaria majalis*), 50 penniä medveďa hnedého (*Ursus arctos*), 5 markkaa chráneného tuleňa krúžkovaného (*Pusa hispida saimensis*) a 10 markkaa tetrova hlucháňa (*Tetrao urogallus*) s jarabinovou vetvičkou (*Sorbus*), pri päťdesiatročnici štátu z roku 1967 letiace labute spevavé (*Cygnus cygnus*); na južnej MALTE z roku 1972 na 1 cente lasicu myšozravú (*Mustelinaivalis*), na 5 centoch sladkovodného kraba maltézskeho – qabru (*Potamon fluviatile*), 10 centoch rybu korytému veľkú – lampuka (*Coryphaena hippurus*), na 25 centoch ružu popínavú (*Rosa sempervirens*), na 50 centoch astrovitú endemicnú tulieru maltézske (*Chiliodendron bocconei/Jasonia glutinosa*), na 1 líre národného vtáka – skaliera modrého (*Monticola solitarius*); na západnom ISLANDE z roku 1981 na 1 króne tresku obyčajnú (*Gadus morhua*), 5 krónach dva delfíny skákové (*Delphinus delphis*), 10 krónach štyri ryby – korusky polárne (*Mallotus villosus*), 50 krónach zeleného kraba pobrežného (*Carcinus maenas*) a 100

lis, v MAĎARSKU na 50 forintoch (1995) sokol rároh (*Falco cherrug*), v RAKÚSKU pôvodne od roku 1959 na 1 schillingu plesnivec alpský (*Leontopodium alpinum*), v RUSKU na 10 rubloch (1992) bernikla červenokrú (*Branta ruficollis*), resp. tiger džungľový sibírsky (*Panthera tigris altaica*), v GRUZÍNSKU na 20 thetri (1993) a v ÍRSKU na 1 punte (1994) jeleň lesný (*Cervus elaphus*), na írskych 50 penciach sluka lesná (*Scolopax rusticola*), 1 florine losos atlantický (*Salmo salar*), vo VEĽKEJ BRITÁNII na 1 farthingu (štvrt pence) (1953) oriešok hnedý (*Troglodytes troglodytes*), pol novej penny z ostrova MAN starček Jakubov (*Senecio jacobaea*), 2 nových penciach sokol poľovnícky (*Falco rusticolus*) a 1 crowna (1995) beluša veľká (*Egretta alba*), 5 penciach (2003) GIBRALTARU makak magot (*Macacus silvanus*). V LIBANONE skoro každú mincu i bankovku (napr. 10 piastrov z roku 1961, 100 libier

ce, napríklad platinových 100 dolárov s aligátorom severoamerickým (*Alligator mississippiensis*) a orliakom bielohlavým (*Haliaeetus leucocephalus*) v mokradi alebo zlatých 50 dolárov s párom orliakov bielohlavých. V MEXIKU vydali mince s opunciovitým nopátom červeným (*Nopalea cochenillifera*); na BAHAMÁCH 1 cent (1969) s hviezdovkou sieťovanou (*Oreaster reticulatus*), 10 centov s dvomi albulami liščimi (*Albula vulpes*), 50 centov s plachetníkom veľkým (*Makaira nigricans*), 1 dolár s krídlatcom veľkým (*Strombus gigas*) a dvojdolár z roku 1971 s plameniakiem červeným (*Phoenixopterus ruber*); na BERMUDÁCH 5 centov s rybou - pomcom brvitým (*Holocanthus ciliaris*), 10 centov s ľaliou dlhokvetou (*Lilium longiflorum*), 20 centov s faetonom bieločvostým (*Phaethon lepturus*); na KAJMANÍCH OSTROVOCH 1 cent s asi už vyhynutým drozdom šedým (*Turdus ravidus*), 5 centov s garnelou fúzovou (*Penaeus setiferus*), 10 centov s kareťou obrovskou (*Chelonia mydas*), 50 centov s pomcom trojfarebným (*Holocanthus tricolor*), 1 dolár s červenokvetou poincianou kráľovskou (*Delonix regia*) nazývanou „plameň lesa“, dvojdolár s volavkou bielou (*Casmerodius albus*); na JAMAJKE 1 cent s bliგიou akiovou (*Blighia sapinda*), 5 centov (pôvodne už 1 farthing z roku 1914) s krokodílom dlhohlavým (*Crocodylus acutus*), 10 centov s guajakom liečivým (*Guaiaacum officinale*), 20 centov s ibištekom vysokým (*Hibiscus ela-*

z roku 1966) zdobí céder libanonský (*Cedrus libani*). Do roku 1913 (tiež od roku 1962 – 1965) na NÓRSKEJ minci 1 øre bola vyobra-

zená veverica stromová (*Sciurus vulgaris*), 2 øre tetrov hol'niak (*Lyrurus tetrix*), 5 øre los mokradový (*Alces alces*), 10 øre včela medonosná (*Apis mellifera*), 25 øre sýkorka tundrová (*Parus cinctus*). Na GRÓNSKYCH minciach 25 øre (1926) dominuje medveď biely (*Thalartos maritimus*); obdobne na KANADSKOM dolári z roku 1980 (predtým z roku 1970 poniklec louisianský (*Pulsatilla ludoviciana*). Na kanadskom 1 cente je list javora cukrodarného (*Acer saccharophorum/saccharum*), 5 centoch bobor kanadský (*Castor canadensis*) a 25 centoch sob polárny (*Rangifer tarandus*); na sade minci z roku 1967 holub divý (*Columba livia*) – 1 cent, zajac menivý (*Lepus americanus*) – 5 centov, makrela obyčajná (*Scomber scombrus*) – 10 centov, rys kanadský (*Lynx canadensis*) – 25 centov, zavijajúci vlk dravý (*Canis lupus*) – 50 centov, bernikla veľká (*Branta canadensis*). USA vyrazili v roku 1913 mincu v hodnote 5 centov s bizónom americkým (*Bison bison*), v rokoch 1925 a 1936 poldolár s medveďom grizlym (*Ursus horribilis*) a medzitým v roku 1927 poldolár s pumou americkou (*Panthera concolor*); okrem toho aj pamätné min-

krónur rybu nazývanú „morský zajac“ – hranáča sivého (*Cyclopterus lumpus*); v SLOVINSKU z rokov 1991 – 1994 na 10 stotínach bezpigmentového mloka jaskyniara vodného (*Proteus anguinus*), 1 tolarí pstruha potocičného (*Salmo trutta fario*), 2 tolaroch lastovičku domovú (*Hirundo rustica*) a na 5 tolaroch (1994) kozarozca vrchovského (*Capra ibex*). V CHORVÁTSKU na 5 kunách (1993) dominuje medveď hnedý (*Ursus arctos*), v MACEDÓNSKU na 5 denari (1993) rys ostrovid (*Lynx lynx*), v BOSNE A HERCEGOVINE na 100 dinara (1994 – 1995) rybárík riečny (*Alcedo atthis*), resp. potápač veľký (*Mergus merganser*) s mláďatami a 500 dinara (1996) dudok chochlatý (*Upupa epops*), v GRÉCKU na 2 drachmách (1973) sova ako symbol bohyně Athény a hlavného mesta, na CYPRE na 100 milis (1963) ovca muflónovitá (*Ovis orienta-*

lus), 25 centov s kolibríkom vlajkochvostým (*Trochilus polytmus*); na TRINIDADE A TOBAGU 1 cent (1966) s kolibríkom zlatokrým (*Polytmus guainumbi*), 5 dolárov (1972) so šuanom hrđzavochvostým – cocrico/čačalaka (*Ortalis ruficauda*) a 100 dolárov (1976) s ibisom červeným (*Eudocimus ruber*); na Britských PANENSKÝCH OSTROVOCH 1 cent s chocholatým kolibríkom modrastým (*Orthorhynchus cristatus*) a s kolibríkom zamatovým (*Sericotes holosericeus*), 5 centov s hrđličkou karibskou (*Zenaida aurita*), 10 centov s rybáríkom kolohrivým (*Ceryle torquata*), 25 centov s kukavkou malou (*Coccyzus minor*), 50 centov s pelikánom hnedým (*Pelecanus occidentalis*), 1 dolár s delfínom (2004) alebo predtým s fregatou vznešenou (*Fregata magnificens*), 10 dolárov s delfínmi (samica s mláďaťom). V BELIZE vyrazili na minciach z roku 1976 tiež

svoju avifaunu, ktorú reprezentuje na 1 cente luniakovec las-tovičkochovstý (*Elaenoides forficatus*), 5 centoch tyran kráľovský (*Tyrannus tyrannus*), 10 centoch kolibrík pustovnícky (*Phaetornis superciliosus*), 25 centoch motmot pilkozobý (*Momotus momota*), 1 dolár ara kanga (*Ara macao*), 5 dolárov tukan krátkozobý (*Ramphastos sulfuratus*) a na 10 dolároch hoko hrčkatobý (*Crax rubra*). Na KOSTARICKÝCH minciach 50 colónov je zobrazená kareta obrovská (*Chelonia mydas*), 100 colónov lamantin širokonosý (*Trichechus manatus*), 1 500 colónov mravčiar veľký (*Myrmecophaga tridactyla*). PERUÁNSKY 1 sol (1968) charakterizuje lama vikúňa (*Vicugna vicugna*), GUATEMALSÝCH 5 centavos už z roku 1925 trogón kvesal (*Pharomachrus mocinno*), BRAZÍLSKYCH 100 cruzeiros (1993) vlk hrivnatý (*Chrysocyon brachyurus*), ČILSKÉ 5 centésimos a 10 centésimos z roku 1969 kondor veľký (*Vultur gryphus*), ARGENTÍNSKE 5 centavos mačka pam-pová (*Leopardus colocolo*). FALKLANDY vydali v roku 1974 polpenny s pstruhom potočným (*Salmo trutta*), 1 penny s tuňiakom subantarktickým (*Pygoscelis papua*), 2 pence s husou magellánskou (*Chloëphaga picta leucoptera*), 5 penci s al-

batrosom čiernobrvým (*Diomedea melanophris*), 10 penci s uskatcom austrálskym (*Arctocephalus australis*); AUSTRÁLIA 1 cent s vakoplochom lietavým (*Acrobates pygmaeus*), 2 centy s agamou golierovou (*Chlamydosaurus kingii*), 5 centov (1980) s ježurou kráľkovou (*Tachyglossus aculeatus*), 10 centov s lýrochvosťou hrabavým (*Menura superba*), 20 centov s vtákom pýskom divným (*Ornithorhynchus anatinus*), 50 centov s kengurou červenou (*Macropus rufus*) a emu hnedým (*Dromaeus novae-hollandiae*), 1 dollar (1984) s 5 kengurami, resp. z roku 2007 s veľkým rybárikom smejiým - kookaburra (*Dacelo gigas/novae-guineae*) a pamätnú mincu v hodnote 200 dolárov s koalou medvedíkovitou (*Phascolarctus cinereus*). NOVÝ ZÉLAND mal pôvodne na minciach s hodnotou 5 centov zobrazeného medárika tui (*Prosthemadera novae-zealandiae*) a sojkovitého laločníka ostrozobého (*Heterolochia acutirostris*). V roku 1967 vydal 2 centy so soforou drobnolísou (*Sophora microphylla*), 5 centov s hatériou bodkovanou - tuatara (*Sphenodon punctatus*), 20 centov (predtým už 1 florin z roku 1933) s kivi južným (*Apteryx australis*) a v roku 1970 1 dolár s vyobrazením vrchu Mt. Cook (3 764 m n. m.) dnes rovnomeným národným parkom. V roku 1991 ho nahradil 1 dollar s kivi (aj z roku 2003), doplnený dvojdollárovou mincou s letiacou volavkou - belušou veľkou kotuku (*Egretta alba modesta*), pripomínajúcou logo štátnej ochrany prírody v Maďarsku. Prírodné motívy dominujú aj na minciach COOKOVÝCH OSTROVŮ - na 1 cente s kolokázou jedlou (*Colocasia esculenta*), 2 centoch s ananásom pestovným (*Ananas comosus*), 5 centoch s ibištekcom čínskym (*Hibiscus rosa-chinensis*), 10 centoch s citrónovníkom čínskym (*Citrus ichangensis*), 25 centoch s rybárom bielym - kakaia (*Gygis alba*) a 50 centoch s makrelou rybou s tuniakom pruhovaným (*Euthynnus/Katsuwonus pelamis*). TONGA vydala v roku 1979 mincu 2 pa'anga s vráskavcom dlhoplútým (*Megaptera novaeangliae*). V republike PAPUA - NOVÁ GUINEA na mince z roku 1975 vyobrazili zriedkavé a typické druhy tamojších živočíchov. Na 1 toea je vidlochovst rajský (*Troides paradisea*), 2 toea perutým ohnivým (*Pterois volitans*), 5 toea

karetkou novoguinejská (*Carettochelys insculpta*), 10 toea kuskus imavopásy (*Phalanger orientalis*), 20 toea kazár Bennetov papuánsky (*Casuarius bennetti papuanus*), 1 kina krokodíl novoguinejský (*Crocodylus novaeguineae*), 5 kina orlovec harpyovitý (*Harpypopsis novaeguineae*), 10 kina rajka volavá (*Paradisaea raggiana*). V INDONÉZII 1 rupiu charakterizuje monarch jávsky (*Rhipidura javanica*), 25 rupii holubovitý korunáč modrý (*Goura cristata*), 50 rupii rajka veľká (*Paradisaea apoda*), 2 000 rupii (1974) tiger džungľový (*Panthera tigris*), 5 000 rupii orangutan bornejský (*Pongo pygmaeus*), 100 000 rupii (tiež na 50 rupiách z roku 1991) varan komodský (*Varanus komodoensis*). SINGAPŮR od roku 1971 zobrazuje na 5 centoch ryby - stromateje fiatola (*Stromateus fiatola*), 10 centoch konika morského kuda (*Hippocampus kuda*), 25 centoch mečiara obyčajného (*Xiphias gladius*) a 50 centoch spomenutého perutýna ohnivého (*Pterois volitans*), MALDIVY na 2 rupiách (1995) tritonku indickú (*Charonia tritonis*) a na 50 laari (1984) karetu veľkohlavú (*Caretta caretta*), INDIA na pol rupii (1946) tigra džungľového (*Panthera tigris*) a 25 paisoch (1988) nosorožca indického (*Rhinoceros unicornis*), NEPÁL na 2 rupiách (1974) bažanta lesklého/monala himalájskeho (*Lophophorus impejanus*), SRÍ LANKA ešte ako Cejlón už na minci z roku 1802 slona ázijskeho (*Elephas maximus*), tak ako THAJSKO na 25 satangoch z roku 1929 (na 200 bahtoch z roku 1987 už vyobrazilo bažanta ohnivého (*Lophura ignita*)). Na JAPONSKEJ stojenej minci z roku 1970 je vyobrazená posvätná sopka Fuji (3 776 m n. m.) v národnom parku Fuji-Hakone-Izu-

Kokuritsu-Koen. MONGOLSKO vydalo v roku 1976 mince s ovcou argali (*Ovis ammon*) - 25 tögrögov, ťavu dvojhrou (*Camelus bactrianus*) - 50 tögrögov a koňom Przewalského (*Equus przewalskii*) - 750 tögrögov; v roku 2005 labuťou hrbozobou (*Cygnus olor*) - 500 tögrögov. Na polrupii MAURÍCIA z roku 1934 dominuje introdukovaný jeleň sambar timorský (*Cervus timorensis*), 10 rupiách z roku 1971 dront mauricijský (*Raphus cucullatus*) a 50 rupiách z roku 1975 sokol bodkavý (*Falco punctatus*); na minciach LIBÉRIE (pol cente z roku 1937, 1 cente z roku 1960, 5 dolárov z roku 1973, 5 centoch z roku 1981), MALAWI (1 florin z roku 1964), SVAZIJSKA (20 centov z roku 2002), bývalého Belgického KONGA (1 frank), TOGA, POBŘEŽIA SLONOVINY, SOMÁLSKA (pôvodne na 10 centesimoch z roku 1950, dnes na 5 šilingoch) slon africký (*Loxodonta africana*). SOMÁLSKO prezentuje od roku 2000 aj ťava jednorháb - dromedár (*Camelus dromedarius*) na 10 šilingoch (dromedára umiestnil na svoju mincu v hodnote 10 milión aj SUDÁN), pštros africký (*Struthio camelus*) na 25 šilingoch a mandrill pestrotvarý (*Mandrillus sphinx*) na 50 šilingoch; MALAWI od roku 1971 na minciach 2 tambala steganura rajská (*Steganura paradisaea*) a 5 tambala volavka purpurová (*Ardea purpurea*); UGANDU na 50 centoch (1966) je žurav korunkatý (*Balearica pavonina*). Živočišnu a rastlinnú ríšu charakterizujú aj pôvodné mince GAMBIE z roku 1966 - 3 pence (neskoršie 10 bututov) s frankolínom dvojostrôžkovým (*Francolinus bicalcaratus*), 6 penci s podzemnicou olejnou (*Arachis hypogaea*), 1 shilling s palmou - olejnicou guinejskou (*Elaeis guineensis*), 2 shillingy

s turom domácim (*Bos primigenius taurus*), 4 shillingy s krokodilom štítnatým úzkopyským (*Crocodylus cataphractus*), zobrazenom aj na novej minci 1 dalasi z roku 1971, 8 shillingov s hrochom obojživelným (*Hippopotamus amphibius*), ktorý dominuje aj na 5 frankovej minci MALI z roku 1961. ZAMBIJSKÝ 1 ngwee z roku 1968 znázorňuje hrabáča takaru (*Orycteropus afer*), 2 ngwee orla vrčkôkatého (*Polemaëtus bellicosus*), 5 ngwee povojníka batátového (*Ipomoea batatas*), 10 ngwee zoborožca toko korunkatého (*Tockus alboterminalis*), 20 ngwee vodárku bohor (*Redunca redunca*). V JAR sa objavuje na 5 centoch žerjav rajský (*Anthropoides paradisea*), 20 centoch (1979) protea artičoková (*Protea cynaroides*), 50 centoch (1976) kvitnúca kornútočka Elliotova (*Zantedeschia elliottiana*), 1 rande antilopa skákavá (*Antidorcas marsupialis*), 2 randoch (1991) kudu veľký (*Tragelaphus strepsiceros*), 5 randoch (1995) pakón hrivnatý (*Connochaetes gnou*). TANZÁNIA vydala mince 5 senti s plachetníkom širokoplútým (*Istiophorus platypterus*), 20 senti s pštrosom africkým (*Struthio camelus*), 50 senti s červeným skalným kráľikom hrubochvosťou (*Pronolagus crassicaudatus*), 25 šilingov so žirafou škvrnitou (*Giraffa camelopardalis*), 50 šilingov (1966) so samickou nosorožca ostrosoného (*Diceros bicornis*) s mláďatom, 100 šilingov (1994) so štyrmi antilopami impalami červenokavými (*Aepyceros melampus*), 1 500 šilingov s gepardom štíhlým (*Acinonyx jubatus*). Na 25 centoch (2,5 šilingoch) bývalej RODÉZIE z roku 1964 dominuje antilopa vraná (*Hippotragus niger*), na 100 frankoch KAMERÚNU z roku 1971 veľká antilopa Derbyho (*Taurotragus derbianus*), na 10 thebe BOCVANY oryx juhoafrický (*Oryx gazella*), na 1 franku TOGA z roku 1948 a na 1 dirhame KATARU z roku 1966 gazela piesková (*Gazella leptoceros*), na 10 centoch ETÍOPIE antilopa nýala horská (*Tragelaphus buxtoni*), na 50 frankoch STREDOAFRICKEJ REPUBLIKY 3 antilopy adax (*Addax nasomaculatus*), na 10 sengi ZAIRU z roku 1967 a na 5 centoch ERITREI z roku 1997 leopard škvrnitý (*Panthera pardus*), na jej 10 centoch pštros africký (*Struthio camelus*) a 25 centoch zebra Grévyho (*Equus grevyi*), na 1 centavos MOZAMBIKU z roku 2006 nosorožec

ostrosoný (*Diceros bicornis*), 5 centavos gepard štíhlý (*Panthera pardus*), 50 centavos rybárik veľký (*Megaceryle maxima*). Nosorožca zvýraznila na 5 dolároch aj ZIMBABWE, ktorá uviedla na menších minciach - 2 dolárov šupinavca savanového (*Manis tennincki*) a 1 dolár zrúcaniny Veľkej Zimbabwe. Kým spočiatku na minciach NIGERU dominoval lev púšťový (*Panthera leo*), v roku 2007 tu uprednostnili na zlatých 25 000 frankoch a strieborných 2 500 frankoch karakala (*Felis caracal*). Lev však ostal vyobrazený na poše-kelovej minci IZRAELA z roku 1980, štvrtgolde SIERRA LEONE a štylizovane na platidlách mnohých ďalších štátov. Krásne dve gazely horské - edmi (*Gazella gazella*) sú vyobrazené na 5 riyaloch (1970) arabského emirátu UMM AL QIWAIN. Asi z osvetových dôvodov vydala v roku 2002 SEVERNÁ KÓREA polwonové mince s vyobrazením orangutana bornejskeho (*Pongo pygmaeus*), žirafy škvrnitej (*Giraffa camelopardalis*) a ovce hruborohej (*Ovis canadensis*); predtým od roku 1996 platilo 10 wonov s tigrom džungľovým (*Panthera tigris*) a 100 wonov s pandou veľkou (*Ailuropoda melanoleuca*), vyobraze-

nou aj na minci ČINY 10 yanov z roku 1989 (aj zlatých 1 oz z roku 2009). **POLSKO** v roku 1978 vydalo kovových 100 zlotých Ochrana srodoviska s losom mokradovým (*Alces alces*) a v roku 2005 mincu 20 zlotých s výrom skalným (*Bubo bubo*), **MADARSKO** v roku 2002 mincu 3 000 forintov Hortobágyi nemzeti park, **ČSSR** v roku 1987 strieborníak 50 korún s párom koní Przewalských (*Equus przewalski*) v súvislosti s úspešným chovom týchto ohrozených cicavcov. Kultúrne pamiatky sa objavili na desaťkorunáčke z roku 1967 z príležitosti 500. výročia Academie Istropolitany, na 10 dukátovej minci z roku 1978 (Hradčany), dvadsaťpäťkorunáčke z roku 1968 (národné divadlo v Prahe), na 2, 5 a 10 halieroch z roku 1923 (Karlov most), ale aj na 10 a 20 slovenských halieroch z rokov 1939 - 1940 (Bratislavský hrad a Nitriansky hrad). **SLOVENSKÁ REPUBLIKA** vydala po svojom vzniku viaceré pamätných strieborných mincí (500 Sk) s ochrannárskou tematikou. Už roku 1994 išlo o mincu **Národný park Slovenský raj** s vyobrazením Machového vodopádu v NPR Kysce a ponikleca slovenského (*Pulsatilla slavica*), roku 1997 o mincu **Pieninský národný park** s prielomom Dunajca a vidlochvosťom teniklovým (*Papilio machaon*), roku 1999 o mincu upozorňujúcu na 50. výročie Tatranského národného parku s ukážkou glaciálneho reliéfu Tatiev, kamzikom vrchovským (*Rupicapra rupicapra*), plesnivcom alpským (*Leontopodium alpinum*) a horokvetom Clusiovým (*Cimnifolia clusii*), roku 2001 o mincu **Národný park Malá Fatra** s Rozsutcom, črievčikom papučkovým a na líčnej strane so štyrmi fužákmi alpskými (*Rosalia alpina*), roku 2005 o mincu **Národný park Slovenský kras** s ukážkou sintrovej výzdoby Domice, kvitnúcim kandidom psím (*Erythronium dens-canis*) a na líci s dvomi strnátkami cie (*Emberiza cia*), roku 2006 o mincu **Národný park Muránska planina** s ruinou Muránskeho hradu, NPR Cigánka, párom koní na Veľkej lúke a endemitom lykovcom muránskym (*Daphne arbuscula*), roku 2008 o mincu **Národný park Nízke Tatry** s Ďumbierom, medvedom hnedým (*Ursus arctos*) a 6 kvetmi soldanelky karpatskej (*Soldanella carpatica*). Autormi týchto malých umeleckých diel boli I. Svitana, P. Kovačovský, M.

dedičstva a príslušnou administratívou, pričom členské štáty zastúpené vo Výbore svetového dedičstva voleného Generálnym zhromaždením členských štátov dohovoru nemusia byť členmi UNESCO (analogicky MŽP SR nevlastní prírodné dedičstvo, resp. environment Slovenska). Pri prechode na euro sa na Slovensku dostali do obehu mince s horokvetom (1 cent) a plesnivcom (2 centy) z Rakúska, volavkou (1 cent) a Triglavom (50 centov) zo Slovinska, ovcou mullónovitou (1, 2 a 5 centov) z Cypru, Koloseom v Ríme (5 centov) z Talianska, dubovou vetvičkou (1, 2 a 5 centov) a Brandenburskou bránou (10, 20 a 50 centov) z Nemecka; v ostatných štátoch EÚ zase obdobne centové mince s Kriváňom a Bratislavským hradom zo Slovenska.

Prírodné motívy jednotlivých štátov sa uplatňujú aj na mnohých bankovkách, v bývalej ČSSR napríklad na desaťkorunáčke vystupoval motív z CHKO Horná Orava od národného umelca Albína Brunovského. **LITVA** na svojich talonoch z roku 1991 zobrazila jašterice (1), volavku sivú/*Ardea cinerea* (3), kunu lesnú/*Martes foina* (10), rysa ostrovida/*Lynx lynx* (25), losa mokradového/*Alces alces* (50); z roku 1992 cibika chochlatého/*Vanellus vanellus* (3), tetraova hoľniaka/*Tetrao tetrix* (50), vydru riečnu/*Lutra lutra* (100), jeleňa lesného/*Cervus elaphus* (200), medveďa hnedého/*Ursus arctos* (500) a z roku 1993

menty príslušného environmentu, napríklad na dánskych 25 øre vetvička hrabu obyčajného (*Carpinus betulus*), na nemeckých fenigoch dubové vetvičky (*Quercus petraea*), na francúzskych centimoch vetvičky olivy európskej (*Olea europaea*), na československej 1 korune lipová vetvička sadená devou. Oddávna sa na minciach razili symboly moci - lev (napríklad babylonský strieborný šekel Alexandra Veľkého Macedónskeho z rokov 328 - 311 prnl., strieborný dvojšekel kráľa Azbaala z fenického Byblusu z rokov 365 - 350, na ktorom lev napadol býka, strieborná drachma z Karie z rokov 465 - 449 prnl., ionska strieborná tetradrachma z rokov 380 - 365 prnl., zlatka z ostrova Lesbos - Mytilene s diviakom z rokov 454 - 427 prnl., strieborníak s levom a býkom lýdskeho kráľa Kroisa z rokov 561 - 546 prnl.), býk (napríklad na striebornej hemidrachme s koňom z gréckej Tesálie - Larissa z rokov 460 - 440 prnl.), slon (napríklad

Veľký múr na čínskom yuane

Bakchov chrám/peristyl v libanonskom Baalbeku

strieborný denarius cisára Vespasiana z rokov 69 - 79 n. l.), hroch (napríklad bronzový obol cisára Claudia z rímskej provincie Egypt z rokov 41 - 54 n. l.), orol (napríklad sicílska strieborná dvojdrachma s krabom z rokov 492 - 482 prnl., provinčná strieborná tetradrachma cisára Galbu z rokov 68 - 69 n. l., strieborná drachma s delfinom z Paphlagonie z rokov 425 - 410 prnl., taktiež na striebornej minci z Thracie - Istros asi z rokov 400 - 350), vlk (napríklad na bronzovej minci z Frýgie - Laodikeia z rokov 190 - 133 prnl.). K osobitostiam patrí dlhorožec belavý (*Oryx leucoryx*) na striebornom denári z Himyaritu v Južnej Arábii z 1 storočia prnl., osmonoh obyčajný (*Octopus vulgaris*) na bronzovej minci zo Syrakúz z doby okolo roku 400 prnl., kareta veľkohlavá (*Caretta caretta*) na strieborníaku z ostrova Lesbos - Methymna asi z rokov 500 - 450 prnl. Na minciach spred 2 000 rokov zobrazovali aj athénsku sovu, včelu, kozorožca, jeleňa, koňa, zajaca, diviaka, tuniaka, hada, palmu, ale aj mýtické bytosti ako Pegasa (napríklad v Korinte v rokoch 405 - 307 prnl.), Chiméru, Gryfa. Enviromotívy sa oddávna uplatňovali aj v totemoch a erboch, na vyznamenaniach a plaketočoch, v logách spolkov, spoločností, organizácií a klubov, na poštových známkach a ceninách. Žiaľ, niektoré ostávajú už len obrazovým dokladom a spomienkou na existenciu neobnoviteľných envirohodnôt, ktoré sme si mali číť s vedomím, že ich strata nám v našom vývoji a určite pri poslednom účtovaní bude chýbať. Aj keď pri platidlách sa pri hodnotovej diferenciácii väčšinou pýtame: Čo to stojí?, skúsme akékoľvek hodnoty (pri hľadaní a posudzovaní skutočných hodnôt) najskôr posúdiť s otázkou: Čo to znamená? Zistíme, že hodnota nemusí byť umelo a dodatočne vyjadrená cenou a peniazmi. Ona jednoducho buď existuje alebo nie, i keď ju aj v takom „environmentálnom a kultúrnom vákuu“ niektorí bohorovní a pomýlení hľadajú. Časť z nich vo svojej infantilnej navíte verí, že v ňom hodnoty aj našla. Možno sa ani nezadivíme, že takú „hodnotu“ dokonca paradoxne vyjadria platidlami s enviromotívami.

RNDr. Jozef Klinda

Kambodžský Angkor

Virčík, M. Poldaufová a K. Lička. Pri príležitosti Roku ochrany európskej prírody, vyhláseného Radou Európy, vydala NBS ešte striebornú mincu (200 Sk) s ukážkami slovenskej flóry a fauny (napríklad bocianom čiernym/*Ciconia nigra*) podľa návrhu M. Ronaia. Svetové kultúrne dedičstvo zo slovenského environmentu reprezentujú napríklad strieborné mince (200 Sk) s vyobrazením MPR Banská Štiavnica (1997), Spišského hradu a Spišskej Kapituly (1998), Vlkolínca (2002); tiež na zlatej minci 5 000 Sk, MPR Bardejov (2004). Každú z týchto piatich mincí možno považovať za numizmatickú raritu, lebo uvádza v zmysle medzinárodného práva i vecne nesprávny názov Svetové dedičstvo UNESCO. Správne ide o svetové dedičstvo „ľudstva“, pričom uvedená renomovaná organizácia v systéme OSN so sídlom v Paríži bola poverená gesciou Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (Paríž, 1972), vedením Zoznamu svetového

vlka dravého/*Canis lupus* (500). V tomto období vydala **ANGOLA** 10 000 kwanzas s antilopou vranou/*Hippotragus niger* a 100 000 kwanzas s nosorožcom ostrosím/*Diceros bicornis*. K starším (z roku 1960) patria bankovky - franky vo **RWANDEBURUNDI** - 10 s hrochom, 20 s krokodíлом, 50 s levicou, 500 s nosorožcom a 1 000 so zebrou; k novším (z roku 2002) bankovky - rupie **NEPÁLU** - 100 s nosorožcom, 500 s tigrom, 1 000 so slonom; tiež bankovky - randy **JAR** - 10 s nosorožcom, 20 so slonom a 50 s levom. Kultúrne pamiatky zapísané do Zoznamu svetového dedičstva zobrazila na bankovkách **INDONÉZIA** (Borobudur na 10 000 rupiách), **GUATEMALA** (Tikal na 1/2 quetzal), **ČÍNA** (Veľký múr na 1 yuane z roku 1996), **LIBANON** (Baalbek na 50 livres z roku 1964), **JEMEN** (Šibam na 50 rialoch z roku 1993), **IRAK** (minaret Veľkej mešity v Samarre na 50 dinárov z roku 2003), **KAMBODŽA** (Angkor na 1 000 rieloch), **ZIMBABWE** (ruiny Veľkej Zimbabwe na 50 dolárov z roku 1994), ktorá na 20 dolárové bankovke z roku 1997 prezentovala aj Viktóriine vodopády. **ARGENTÍNA** takto uviedla na 10 pesos z roku 1973 vodopády Iguazu a na 1 peso Bariloche Liao Liao; **IRÁN** na 10 000 rialoch z roku 1992 horu Damavand atď. S ďalšími spolu predstavujú veľkú obrazárňu globálneho životného prostredia a poukazujú na jeho zmeny. Na mnohých platidlách sú záznamy len frag-